

JOHN STEINBECK O MYŠÍCH A LIDECH

CHARAKTERISTIKA UMĚLECKÉHO TEXTU

Lennieho ohromné prsty ji začaly hladit po vlasech.

„Ale abyste mi je nerozcuchal.“

„Jé, to je hezký,“ liboval si a trochu víc přitlačil. „Jé, to je hezký!“

„Dejte přece pozor, vždyť mi je rozcucháte.“ A pak už rozzlobeně: „Nechte toho už, budu celá rozcuchaná!“

Uškubla hlavou na stranu, a Lennieho prsty se jí na vlasech sevřely a nechtěly pustit. „Pustte! Tak už pustte!“

Lennie se vyděsil. Obličej se mu zkroutil. Vtom zaječela, a jeho druhá ruka jí přikryla ústa a nos a sevřela se. „To ne, prosím vás,“ žadonil. „Nechte toho, prosím vás. George se bude zlobit.“

Škubala se mu divoce pod rukama. Nohama tloukla do sena a hleděla se mu vykroutit; zpod ruky mu vycházelo zastřené ječení. Lennie se hrůzou rozplakal a začal ji prosit: „Jé! Tohle mi prosím vás, nedělejte. George pak řekne, že jsem něco proved. A nedovolí mi opatrovat králíky.“

Analýza uměleckého textu

- **zasazení výňatku do kontextu díla**

Skoro na konci knihy, těsně před tím, než Lennie ženu zabije.

Hlavními postavami jsou Lennie Small a George Milton. Lennie není z nejchytřejších, je spíš uzavřený do sebe. Po smrti tety Kláry se ho ujal kamarád George a chodí spolu pracovat. Lennie je na Georgovi závislý a má ho rád. George často Lenniemu vyčítá, že nebýt jeho, mohl si užívat, ale svým způsobem ho má také rád a nedal by na něj dopustit. I když Lennie moc rozumu nepochytil a vše hned zapomene, práce se neštítí.

Dostali práci na ranči v Soledadu, kde se seznamují s ostatními pracovníky. Oba sní o tom, jak si spolu pořídí vlastní hospodářství a budou si pracovat na svém. George měl vyhlídnutý takový malý domeček, kde budou mít králíky a pole s vojtěškou. Během pobytu na ranči v Soledadu se k nim přidal ještě starý uklízeč Candy, který sice moc práce nezastane, ale pomůže jim finančně.

Curley, syn majitele ranče, má ženu, která s ním ovšem není moc šťastná, a tak často vyhledává společnost jiných mužů na ranči. Jednoho dne navštívila i Lennieho, kterému se líbily její vlasy, a tak si je chtěl pohladit, jenomže je hladil tak silně, že žena začala křičet. Lennie se vyděsil a nechtěně jí zlomil vaz. Utíkal se schovat na místo, které mu poradil George v případě, že něco provede. Když Curley zjistil, že je jeho žena mrtvá, vydal se hledat Lennieho a chtěl ho zabít. George však našel Lennieho dřív, a tak ho zastřelil on sám, aby ho ochránil před bolestí a krutým zacházením.

- **téma a motiv**

téma: hlazení vlasů

motivy: hlava, vlasy, ústa, ječení

- **časoprostor**

prostor: Kalifornie

čas: 30. léta 20. století

- **kompoziční výstavba**

Děj je vyprávěný chronologicky.

- **literární forma, druh a žánr**

próza, epika, novela

- **vypravěč**

er-forma, vševědoucí vypravěč

- **postava**

Lennie – plachý, hodný, mentálně opožděný, miluje hebké věci, v ukázce je vyděšený

Curleyova žena – hysterická, koketa

George – stará se o Lennieho a má ho rád, je pracovitý

Curley – žárlivec, nehezký, svou ženu hlídá, ale nevěnuje se jí

Crooks – černoch, který je inteligentní, ale kvůli barvě pleti je odstrkován

- **vyprávěcí způsoby**

pásmo vypravěče v er-formě

přímá řeč: Curleyova žena, Lennie

- **typy promluv**

dialog Curleyovy ženy a Lennieho

- **jazykové prostředky a jejich funkce ve výňatku**

citoslovce *já*

věta zvolací *Jé, to je hezký!*

věta rozkazovací *Dejte přece pozor.; Pustte! Tak už pustte!; Nechte toho, prosím vás.*

nepisovný výraz *proved*

- **tropy a figury a jejich funkce ve výňatku**

personifikace *prsty ji začaly hladit, prsty se sevřely a nechtěly pustit*

gradace *„Dejte přece pozor, vždyť mi je rozcucháte.“ A pak už rozzlobeně: „Nechte toho už, budu celá rozcuchaná!“*

epiteton *zastřené ječení*

Literárněhistorický kontext

- **kontext autorovy tvorby**

1. polovina 20. století

John Steinbeck (1902–1968)

- americký spisovatel
- držitel Nobelovy ceny z roku 1962 a Pulitzerovy ceny
- finanční poměry jeho rodiny nebyly příznivé, a tak musel již jako školák vypomáhat na farmách
- v sedmnácti letech odešel na studia na univerzitu v San Franciscu, kde se věnoval historii a anglické literatuře
- ve vysokoškolském diplomu neviděl životní cíl, a tak v roce 1925 definitivně univerzitu opustil
- odešel do New Yorku jako reportér, rozhodnut stát se spisovatelem
- žurnalistiky však brzy zanechal a pracoval jako pomocný zedník, námořník na nákladním parníku a dělník v továrně na rybí konzervy
- hlavním tématem Steinbeckova díla je negativní postoj člověka k moderní civilizaci
- jeho hrdiny jsou tuláci a povaleči, lidé bez domova a práce, ale také bez starostí
- nevidí je ale negativně, spíše o nich píše s jistými sympatiemi, s pochopením pro jejich slabosti a prohřešky
- zemřel v New Yorku

Na plechárně – děj románu se odehrává v malé ulici s továrnou na zpracování ryb. Román se zabývá osudy lidí zde žijících během Velké krize.

Hrozný hněvu – děj se odehrává v období hospodářské krize a popisuje osudy rodiny chudých zemědělců Joadů. Ti byli vyhnáni z pronajaté půdy a odešli za prací do Kalifornie, po cestě však umírají babička s dědečkem. Ani po příjezdu do Kalifornie však jejich útrapy nekončí, práce je málo a přistěhovalců příliš. Jsou tedy nuceni žít ve velmi nuzných podmínkách. Stěhují se z jedné farmy na druhou a rodina se postupně rozpadá, čemuž se ale snaží zabránit máma Joadová. Na konci příběhu porodí její dcera Róza mrtvé dítě a strhne se strašlivý déšť, kvůli kterému se musí rodina přesunout z vagónu, ve kterém žili, do nedalekého stavení. Róza pak mateřským mlékem zachrání hladem umírajícího muže, jenž dal všechno jídlo svému synovi.

Na východ od ráje – románová kronika vycházející z biblického mýtu o Kainovi a Ábelovi. Kniha poprvé vyšla v roce 1952

- **literární / obecně kulturní kontext**

Literatura mezi světovými válkami, americký realismus, tzv. Lost generation

- generace amerických autorů 20. let., kteří byli poznamenáni 1. sv. válkou a vystřízlivěli z tzv. amerického snu
- v jejich díle se objevují pocity zklamání a skepse
- došlo k rozkladu hodnot, je ztracen smysl života
- východiskem je příroda nebo kultura, hrdinové se uzavírají do sebe
- typický hrdina je apatický a těžce navazuje vztahy, nemůže zakotvit

William Faulkner (1897–1962)

- jeho život silně ovlivnil jeho dílo
- z jižanské rodiny – bělošská rodina, černošští otroci (inspirace pro většinu próz = jižanská sága)
- účastník 1. světové války – pilot
- scenárista v Hollywoodu
- neměl rád publicitu
- psychologie jižanských lidí, výjimeční hrdinové, dějové odbočky, epizodičnost
- pomalá cesta ke čtenářům, obliba nejprve u Francouzů

Divoké palmy, Vojákův žold, Hluk a vřava

Francis Scott Fitzgerald (1896–1940)

= autor džezového věku

- období po roce 1920, Amerika „žije“ novými objevy (auta, rozhlas, film, hudební nosiče)
- lidé z venkova se stěhují do měst, obdiv černošské hudby a tance
- prohibice = vyšší zájem o alkohol
- „sonda“ do života americké společnosti dvacátých a třicátých let
- kritický, nemilosrdný = mluvčí americké mládeže
- čtenářsky oblíbený i dnes

Velký Gatsby, Krásná a prokletí, Něžná je noc

Ernest Hemingway (1899–1961)

- Američan, romanopisec, povídkář a novinář
- po maturitě reportérem
- v r. 1918 dobrovolníkem na italské frontě – vážně raněn jako vůbec první voják → velká publicita
- zajímal se o box a býčí zápasy
- trpěl depresemi, zřejmě spáchal sebevraždu
- typický hrdina: fyzicky silný, osamělý
- píše podle tzv. metody ledovce = vynechává všechno méně podstatné, životní tragédie zobrazuje na malé ploše bez komentáře vypravěče
- roku 1954 získal Nobelovu cenu za literaturu

Sbohem, armádo – román, láska mezi raněným americkým vojákem a anglickou zdravotní sestrou, z 1. sv. války

Zelené pahorky africké – inspirováno výpravami do Afriky

soubory povídek: *Pátá kolona, Smrt odpoledne*

Komu zvoní hrana – román, příběh z občanské války ve Španělsku

Stařec a moře – novela, poslední H. vydané dílo

- jednoduchý děj – kubánský rybář Santiago dva dny zápasí s mečounem, úlovek mu sežerou žraloci

Další údaje o knize:

- **dominantní slohový postup:**

vyprávěcí

- **vysvětlení názvu díla:**

Lennie si na začátku knihy hladí hebkou myší srst.

- **posouzení aktuálnosti díla:**

Nenávist k černým už se neprojevuje v takové míře. Nejsou tolik vyřazováni ze společnosti.

- **pravděpodobný adresát:**

Tehdejší vyšší vrstva amerického obyvatelstva.

- **určení smyslu díla:**

Ukázka společenských poměrů na venkově v tehdejší Americe. Kritika a odsouzení násilí, rasismu a vykořisťování lidí.

- **zařazení knihy do kontextu celého autorova díla:**

Americký realismus, v této době se v Americe odehrávala hospodářská krize, v Americe se řeší problémy obyčejných lidí za hospodářské krize

- **tematicky podobné dílo:**

Julius Zeyer – *Román o věrném přátelství Amise a Amila*: příběh o přátelství dvou mužů

- **porovnání s filmovou verzí nebo dramatisací:**

film *O myších a lidech* z roku 1939, (USA) 106 minut, režie Lewis Milestone, na ČSFD hodnoceno na 84 %

film *O myších a lidech* z roku 1992, (USA) 115 minut, režie Gary Sinise, na ČSFD hodnoceno na 86 % (224. nejlepší film)